

Saša Božić

Kazalište za, sa i o mladima: kazalište kojeg nema

(Ovaj članak nastao je tijekom istraživanja koje je od mene naručilo Gradsko kazalište Trešnja povodom prijave na program EU Culture 2007-2013 te kroz iskustvo autorskih radova s Ksenijom Zec na predstavama orijentiranim adolescentskoj publici: *Zagreb gori* u Dječjem kazalištu Dubrava, *5 minuta ispred tebe* u Gradskom kazalištu mladih Split i *#Varaždin* u HNK Varaždin.)

Kazalište za mlade u Hrvatskoj trenutno je, unatoč individualnim pokušajima, u zabrinjavajućoj stagnaciji. Mladima u državi se ne nudi dovoljno informacija unutar školskog sustava o tome što mogu u kazalištu dobiti oni i njihovi roditelji te u potpunosti izostaje korištenje kazališnih tehnika u projektno orijentiranom, obrazovno-edukacijskom procesu. Ne postoji javni prostor u kojem obrazovno nastavna i kazališna struka mogu artikulirati potrebe i probleme koje imaju kada mlade žele približiti kazališnom izričaju. Nužna je potreba za angažiranjem navedenih institucija te njihovo povezivanje kroz kazalište.

Kroz recentne kulturološke i političke promjene u Hrvatskoj došlo je do striktno produkcijske podjele na kazalište za najmlađe i tzv. kazalište za odrasle. Stoga se u zadnjih 20 godina nije stvorio prostor u kojemu mladi umjetnici uopće imaju priliku prezentirati svoje prve umjetničke radove, prostor u kojemu mladi mogu zajedno s mladima stvarati djela koja se na inovativan način obračuju i dotiču adolescentsku dob. Iz navedenih razloga izostaje i

umjetnička razmjena i suradnja u regiji u tom, vrlo osjetljivom polju kazališta. Ne postoji gotovo nikakvo sustavno praćenje trendova, tekstova i razvoja plodne europske scene kazališta za mlade u kojem odgojno-obrazovne institucije aktivno sudjeluju i promiču nove dramske tekstove te mlade umjetnike iz polja kazališta i suvremenog plesa.

Kazalište za mlade u Hrvatskoj oduvijek je djelovalo na margini društvenog utjecaja. Nadležne institucije nisu razvijale svijest o mogućnostima i utjecaju kazališta na razvoj adolescenata, što je dovelo do nedovoljno razvijene svijesti i kulture odlaska u kazalište, te konzervativno i reprezentacijski usmjerene kulturne ponude u tom području. Niti obrazovne institucije: škole, pedagoške akademije niti sama kazališta nisu uspjeli razviti inovativne i spoznajne domete kazališta u kasnijem razvoju djece, što većinom rezultira modelom odrađivanja lektirnih naslova koje pedagogi odrađuju kako bi naprosto ispunili usko definirani srednjoškolski program. To je dovelo do:

- a) predrasude prema kazalištu za mlade od strane struke i konzumenata;
- b) nedovoljnog uključivanja kazališta u obrazovni, zdravstveni, socijalni i pedagoški rad s mladima;
- c) striktno podjele na kazalište za djecu i kazalište za odrasle;
- d) izostanka međunarodne suradnje u spomenutom području.

Ne postoji javni prostor u kojem obrazovno nastavna i kazališna struka mogu artikulirati potrebe i probleme koje imaju kada mlade žele približiti kazališnom izričaju

Foto: Leo Vučković

Zagreb gori, Dječje kazalište Dubrava

O stanju kazališta za mlade dovoljno govori podatak da je zadnje ozbiljno istraživanje na tu temu provedeno 2006. i to od strane Kazališta Mala scena, dakle privatne umjetničke organizacije, a ne neke visokoobrazovne institucije ili kreatora kulturne politike na državnoj razini. Rezultati istraživanja iz članka *Kazalište u Hrvatskoj i mladi* (Kazalište Mala Scena u Zagrebu, 2006. g.) koje je obuhvatilo 1400 mladih od 14 do 18 godina pokazuju: ... ne samo odnos mladih prema kazališnoj umjetnosti, nego i upućuju na šire probleme odrastanja mladih u posttranzicijskom društvu. 25% mladih smatra da je kazalište nedovoljno zanimljivo i da ne pobuđuje dublji interes. Isti postotak mladih ide u kazalište samo kada ih na to primora škola, a čak 7% ih uopće ne ide u kazalište. Zabrinjavajući su rezultati koji pokazuju da 40% srednjoškolaca svoje slobodno vrijeme provodi u kafiću, 25% njih kod kuće pred TV prijarnikom, a samo 1,3% se odlučuje za izlazak u kazalište. (Mala scena: *Kazalište u Hrvatskoj i mladi*)

Analizom dosadašnjih vlastitih iskustava i inicijativa uočio sam opadanje interesa za kazalište od strane adolescenata, rapidno pomanjkanje međunarodne razmjene i izostanak bilo kakve inicijative nadležnih institucija o uključivanju medija kazališta u odgojno-obrazovni proces. Čak 2 kazališta u državi nose ime kazališta za mlade (Zagrebačko kazalište mladih, te Gradsko kazalište mladih Split), no oba kazališta svoj repertoar i aktivnosti samo djelomično usmjerava radu s mladima. Oba kazališta imaju glumačko i plesno učilište koje njeguje rad s mladima, no taj dio njihovog rada rijetko se ili nikako ne dovodi u vezu s profesionalnim djelovanjem te njihove produkcije nisu dio službenog repertoara kazališta. Srodna dječja kazališta te poneka gradska sporadično uključuju u svoj program predstave usmjerene adolescentskoj populaciji, no dotične se rijetko održavaju na repertoaru. Svijetli su primjeri projekti poput:

1. *Ovo bi mogla biti moja ulica*, Jelene Kovačić i Anice Tomić, o vršnjačkom nasilju među mladima, u produkciji ZKM-a iz 2010. te predstava *Ana i Mia*, istog autorskog para u produkciji Male scene iz 2010.
2. projekt *Dica* Darija Harjačeka iz Gradskog kazališta mladih Split iz 2016., koji na inovativan način spaja mlade kao korisnike projekta te izvođače predstave s profesionalnim glumcima iz ansambla. Unatoč kvalitete

ti produkcije predstava je rijetko na repertoaru GKM Split.

3. predstava *Rent a friend* GK Trešnja u režiji Anje Suše nastala 2011. koja se bavi krizom odrastanja u uvjetima virtualne realnosti. Predstava je nastala po prvo-nagrađenom tekstu Dore Ruždjak i Saše Božića nastalom na poziv GK Trešnja za nove dramske tekstove za mlade. Predstava je unatoč Nagradi hrvatskog glumišta te nagradi Mali Marulić nakon samo jedne sezone skinuta s repertoara, a sam natječaj za nove dramske tekstove za mlade više nikada nije ponovljen.
4. *Disco svinje*, predstava u režiji Matka Raguža, nastala po tekstu Ende Walsh, u produkciji Teatra Exit iz 2016., na scenu donosi prijateljski par sa socijalne margine, koji nije u sposobnosti artikulirati niti svoje emocionalne niti socijalne zahtjeve. Teatar Exit inače svoju repertoarnu politiku donekle usmjerava ka adolescentskoj populaciji.

Moje iskustvo rada na predstavama za mlade od malih gradskih kazališta do nacionalnih kuća, govori mi da niti sami voditelji i suradnici tih kuća ne znaju što bi s navedenim predstavama-projektima, postoji otpor prema uključivanju mladih u rane faze razvojnog procesa predstava, suradnja s profesorima i pedagozima otežana je jer takve projekte ne mogu uključiti u obrazovni proces shvaćen isključivo kao odrađivanje lektire u kazalištu te se u postprodukcijskoj fazi ne njeguju razgovori s mladima na teme koje pojedine predstave rastvaraju, a nekmoli nude radionice kreativnih istraživanja kroz kazalište.

Stoga bi pod hitno trebalo razmotriti pokretanje inicijative od strane nadležnih ministarstava kulture i obrazovanja za uspostavu razvojne strategije kazališta za mlade koja će potaknuti promišljanje i kreiranje nove obrazovne i kulturne politike spram kazališta za mlade u Hrvatskoj i regiji, stimulirati zamrlu međunarodnu suradnju umjetnika s tog područja i otvoriti prostor mladima da postanu sukreatori kazališnih događanja, osvijeste njegove mogućnosti i uključuje ih u vlastiti doživljajni proces. Takva inicijativa možda neće u počecima u potpunosti riješiti goruće probleme obrazovanja i odgoja na razini države, ali će zasigurno otkriti nove puteve i razvojne ciljeve u boljem promišljanju kreativne svakodnevice *teenagera*. Sukreatori i

korisnici strategije trebali bi biti: osnovne škole, srednje škole, humanistički fakulteti, umjetničke akademije, pedagoške akademije, Agencija za odgoj i obrazovanje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Ministarstvo kulture, gradski uredi za kulturu i obrazovanje, strana predstavništva i ambasade, nacionalna, regionalna i gradska kazališta, kazališne skupine i kazališni festivali.

Namjera jedne takve inicijative bila bi koncentrirano i koncizno rastvoriti probleme, ukazati na mogućnosti i nove trendove u kazalištu za mlade, stvoriti čvrstu bazu koja će svojim kontinuiranim i dugogodišnjim djelovanjem ponuditi model daljnjeg promišljanja i djelovanje kazališta za mlade u Hrvatskoj. Nizom aktivnosti: predstava, radionica, seminara, konferencija i tematskih druženja koja bi uključila različite kazališne i odgojno-obrazovne ustanove trebalo bi potaknuti fuziju teatra za mlade sa svim drugim odgojno-obrazovnim i umjetničkim institucijama, medijima i inicijativama kojima je u centru briga za razvoj adolescenata. Nadalje, trebalo bi reanimirati međunarodnu razmjenu već nastalih umjetničkih projekata, ali i stvaranje novih umjetničkih radova te promociju mladih umjetnika koji radikalno promišljaju europski kazališni jezik u duhu razmjene, tolerancije i suradnje. Iskreno se nadam da će nova inicijativa Ministarstva kulture *Umjetnost i kultura za mlade* iz 2017., biti tek početak sustavnijeg promišljanja o razvoju kazališta za mlade u Hrvatskoj.

Izvori:

Mala scena: *Kazalište u Hrvatskoj i mladi (1950 – 2007)*
http://www.mala-scena.hr/media/79870/kazaliste_u_hrvatskoj_i_mladi.pdf

Ministarstvo kulture: *Umjetnost i kultura za mlade*
<http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=17118>

www.zekaem.hr

www.gkm.hr

www.teatexit.hr

Sasa Božić i Dora Ruždjak: *Rent a friend*

Sasa Božić i Ksenija Zec: *#Varaždin, Zagreb gori, 5 minuta ispred tebe*, bilješke uz predstavu